

Sammendrag av doktorgradsavhandlinger

Randi Juul

Barnevernets undersøkelser av bekymringsmeldinger – diskursive praksisformer og barneperspektiver i den kommunale barneverntjeneste, og konsekvenser i forhold til barna

Avhandling for graden ph.d. ved Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU. Disputas november 2010.

Avhandlingen baserer seg på empiri fra tre kommunale barnevernstjenesters undersøkelser av bekymringsmeldinger og forespørsler om hjelp i ni saker med barn i alderen 2 til 12 år. Bekymringsmeldingene fra de offentlige melderne (7 saker) handlet om barns problematiske atferd, utviklingsmessige forsinkelser, foreldres vold, psykiske helse, omsorgsvikt, og mistanke om seksuelle overgrep. I to saker etterspurte foreldrene avlastning på grunn av omsorgsbelastninger. Det er gjort i) deltagende observasjon ved barnevernets arbeid med sakene, ii) kvalitative intervju (av barnevernsarbeidere, foreldre og barn, og iii) samlet data fra dokumenter i sakene. Det er samlet data om bekymringsmeldinger, barnevernets undersøkelsespraksis, hvem som har blitt invitert til å bidra med informasjon i sakene, ulike aktørers fortellinger om barnets situasjon og hjelpebehov, og om barnevernsarbeidernes oppsummeringer og beslutninger i sakene, samt foreldres og barns erfaringer med barnevernets undersøkelsespraksis. Analysene av det empiriske materialet er inspirert av Michel Foucault og Norman Fairclough sine arbeider. De er begge opptatt av språkets og diskursenes rolle i konstitueringen av praksiser.

Barneverntjenestene praktiserte ulike undersøkelsesmodeller og til dels ulike undersøkessjangere i utredningen av sakene. Søken etter individbeskrivelser, oppvekstbeskrivelser og samspillbeskrivelser var fremtredende. Fokuset indikerer at barnevernsarbeiderne i stor grad orienterer seg ut fra psykologiske kunnskaper. Det ble i liten grad etterspurt informasjon om levekår, eller familiemedlemmenes håndtering av utfordringer i hverdagslivet. Det var hovedsakelig det avvikende barnet og de omsorgsviktende foreldrene, som ble løftet frem i fortellingene til de ulike offentlige informantene og i barnevernets oppsummeringer i sakene. Dette kan være et bidrag til å forsterke en eventuell negativ selvoppfatning hos foreldre og barn. Barna ble i liten grad inkludert som aktive aktører i sakene. I fem av sakene møtte ikke barnevernsarbeiderne barna i sakene. I to av sakene var barna premissleverandører for beslutningene. Andre diskurser hadde i hovedsak prioritet foran rettighetsdiskursen (barns rett til informasjon og rett til å uttale seg). I åtte saker ble det besluttet å iverksette råd og veiledning til foreldrene. Det ble ikke vedtatt konkret hjelp til barna i noen av sakene, selv om det ble pekt på konkrete hjelpebehov. Dette forteller noe om det kunnskapsmessige hegemoniet som lever i barnevernfeltet, og hvordan kunnskap blir produktiv også med hensyn til posisjonering av barna. Jeg har forsøkt å vise at språket ikke er nøytralt, og at det ikke bare er juridiske og økonomiske maktformer som råder grunnen i barnevernets undersøkelsespraksis, men også kunnskapsmessig makt, som får konsekvenser for barnevernets praksis.

Kontakt: Randi Juul, e-post: randi.juul@hist.no

Malene Charlotte Ryberg Larsen

Unge og online sociale netværk: En neksusanalytisk undersøgelse af medierede handlinger og offentlige diskurser

Avhandling for graden ph.d. ved Det Humanistiske Fakultet, Aalborg Universitet. Disputas september 2010.

I denne ph.d.-afhandling udforskes 12-18-årige danske børn og unges brug af et af den seneste tids nyere internetfænomener: Online sociale netværk. De såkaldte sociale netværkssider (SNS'er) er internetbaserede mødesteder, hvor brugere via personaliserede profiler kan liste hinanden som venner og kommunikere og socialisere på tværs af fysiske og tidsmæssige begrænsninger. Afhandlingens hovedformål er at opnå en forståelse af, hvilke betydninger SNS'er som f.eks. Arto og Facebook har for de unge brugeres individuelle og sociale liv, og hvordan de anvender disse sider som en del af deres hverdag. For at undersøge dette tages der udgangspunkt i en stor mængde af forskelligt datamateriale. Det primære datamateriale udgøres af fem års etnografisk engagement og deltagende observationer inden for feltet samt et omfattende kvalitativt spørgeskema om de oplevelser, som 12-18-årige danske unge har på sociale netværkssider. Dermed befinder afhandlingen sig både på et aktørniveau og et diskursniveau, idet den dels udforsker de centrale handlinger, som de unge brugere udfører på tværs af sociale netværkssider, og dels analyserer den måde, hvorpå de italesætter deres konkrete brug og oplevelser.

Teoretisk er afhandlingen placeret inden for det diskursanalytiske felt med neksusanalyse som den primære teoretiske og metodologiske tilgang. Neksusanalysen adskiller sig fra andre diskursanalytiske retninger ved som udgangspunkt at fokusere på centrale medierede handlinger, som sociale aktører udfører inden for et løst forbundet fællesskab kaldet et "nexus of practice" (frem for udelukkende at fokusere på diskurser). Begrebet nexus of practice dækker over det felt, hvor mennesker, diskurser og kulturelle artefakter krydser og munder ud i social handling. I afhandlingen tilgås og analyseres danske børn og unges brug af sociale netværkssider som et nexus of practice, hvor formålet er at finde frem til de mest centrale medierede handlinger og diskurscykluser inden for feltet. Rent praktisk foregår dette over tre faser: en engagementsfase, en navigationsfase og en forandringsfase. Engagementsfasen udgøres af dataindsamling, etnografisk tilstedeværelse og opnåelse af en "zone of identification". Navigationsfasen består i at organisere, dokumentere og analysere de forskellige datamaterialer, mens den sidste fase, forandringsfasen, er et refleksivt blik på, hvorledes neksusanalysens resultater kan påvirke eller være medvirkende til at forandre det overordnede nexus of practice.

På baggrund af et grundigt engagement i neksusanalysens første fase er afhandlingens navigationsfase organiseret i form af tre analytiske temaer, som repræsenterer de mest centrale diskurscykluser inden for feltet. At praktisere venskab er en naturaliseret del af danske unges brug af sociale netværkssider, og i første analysetema analyseres de centrale medierede handlinger, som brugerne – ofte helt per automatik – udfører for at danne eller vedligeholde sociale relationer. Her diskuteres det bl.a., hvad der karakteriserer et venskab på nettet, og hvordan de unges brug af SNS'er er med til at ændre den klassiske forståelse af venskabsbegrebet. I andet analysetema undersøges en helt særlig kommunikationsform, som har vist sig at eksistere imellem bedste venner eller veninder på sociale netværkssider. Her er de unges sprog præget af en decideret kærlighedsdiskurs, og sætningen "Jeg elsker dig" optræder jævnligt i deres kommunikation. Det diskuteres, hvilke forskellige funktioner denne "følelseskommunikation" har, og hvad det betyder, at den ofte er offentlig tilgængelig eller strategisk synligt placeret på de unges profiler. I forlængelse heraf argumenteres der bl.a. for, at de unge brugere i kraft af deres følelseskommunikative handlinger bliver medkonstruktører af

hinandens identitet, som i afhandlingen karakteriseres som en "open source" netværksidentitet. I sidste analysetema undersøges det, hvorledes unge håndterer de ubehagelige oplevelser, som de indimellem har, når de anvender sociale netværkssider og internettet generelt. Her tages der udgangspunkt i, hvordan de unge selv oplever og omtaler de risici, der kan være forbundet med deres SNS-brug, og hvilke strategier de benytter for at navigere imellem de positive og de ubehagelige oplevelser. Analysen viser, hvordan unge befinder sig i et spændingsfelt imellem deres egne konkrete og lokale oplevelser og de offentlige diskurser, som omgiver deres brug af nye medier. I forlængelse af dette argumenteres der for, at unge har et behov for, at deres lokale (og oftest positive) oplevelser bliver forstået og taget seriøst. Dette har i særdeleshed været tydeligt på et tidspunkt i historien, hvor sociale netværkssider stadig var et nyt fænomen (forbeholdt unge), og hvor den offentlige debat primært handlede om udefrakommende farer eller risici.

Afslutningsvist diskuteres dette forhold imellem medierede handlinger og offentlige diskurser på et mere overordnet plan. Som en del af neksusanalysens forandringsfase diskuteres det bl.a., hvordan denne ph.d.-afhandling og formidling af empirisk forankret forskning kan være medvirkende til at skabe større forståelse i den offentlige debat for danske unges brug af online sociale netværk.

Kontakt: Malene Charlotte Larsen, e-post: malenel@hum.aau.dk

Sanna Sarromaa

Det Nye og den unge norske kvinnen: Diskurser, representasjoner og resepsjoner om ung kvinnelighet i 1957–77 og 2009

Avhandling for graden Fil. dr. ved Fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper, Karlstads Universitet. Disputas på Høgskolen i Lillehammer, april 2011.

Ung kvinnelighet har vært en marginalisert del av 1900- og 2000-tallets sosiologi, sosialhistorie og kvinnehistorie. Avhandlingen handler om unge kvinner i Norge fra 1957 til 1977 – og videre i 2009. I avhandlingen analyseres på den ene siden diskursene og representasjonene av det å være jente og kvinne, og det å være jente og kvinne på den riktige måten, og på den andre siden mediering og resepsjonen av slike diskurser og representasjoner. Undersøkelsen gjøres ved en diskursanalytisk tekstanalyse av Norges eldste jenteblad *Det Nye* og ved intervjuer av lesende jenter i fortiden – dagens eldre kvinner – og jentebladlesende jenter i dag.

Avhandlingens bakteppe er norsk sosialhistorie fra 1950- til 1970-tallet og hvordan Norge gikk fra å være et husmorsamfunn til å være et likestillingssamfunn. Avhandlingen består av fire publiserte vitenskapelige artikler. De to første artiklene er tekstanalyser av *Det Nyes* regulære spalter, "Betro Dem/Deg til Beate" og "Min skjebne". I den første artikkelen analyserer jeg "Beates" svar til jenters samlivsproblemer i tidsperioden 1957–77. I over 20 år svarte Beate på jenters spørsmål i denne populære spalten der jenter søkte om råd om kjærlighet, samliv og seksualitet. Fokuset mitt er den diskursive endringen i Beates svar og hvordan hun gikk fra å være kategorisk og essensialistisk i sin argumentasjon til å være dilemma-tisk og likestilt i diskursen.

Den andre artikkelen handler om representasjoner av ung kvinnelighet, og riktig ung kvinnelighet, i 1958. Representasjonsanalysen av spalten "Min skjebne" viser at den riktige unge kvinneligheten består av visse elementer, nemlig et godt rykte, uskyldighet, lydighet, et "akkurat passe utseende" og husmoderlighet.

I den tredje artikkelen intervjues dagens eldre kvinner som leste bladet da de var unge kvinner. Fokuset er på hvordan de opplevde og oppfattet de tekstuelle diskursene rundt husmoderlighet og nøktern seksualitet som omga dem på 1950- og 1960-tallet. Metoden som brukes er ”oral history”. De 10 kvinnene som er intervjuet tilpasset seg diskursene og var ingen sterke endringsagenter. De realiserte med andre ord de posisjonene som var mulige og oppnåelige for dem i samfunnet på det tidspunktet.

Avhandlingens siste artikkel retter søkelyset på dagens unge jenter og måten de leser jenteblad og tolker representasjonene i dem. Basert på fokusgruppeintervjuer av 18 jenter i alderen 13–17 år får denne artikkelen fram aspekter på hvorfor jenter leser jenteblad og hvordan de selv mener at de blir påvirket av innholdet i disse bladene. Jenteblad fungerer for jenter som en opplærings- og oppdragelsesarena med sine sminke-, mote-, utdanning- og yrkestips, men jenter leser blad også på en kritisk måte, motstrøms.

Kontakt: Sanna Sarromaa, e-post: Sanna.Sarromaa@hil.no